

ПРАВНА ПРИРОДА НАКНАДЕ ЗБОГ ПРОЛАСКА КАБЛА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ ВАЗДУШНИМ ПУТЕМ И ПИТАЊЕ ЗАСТАРЕЛОСТИ ОВЕ НАКНАДЕ

ПРАВНИ СТАВ

1. Правни основ потраживања тужилаца због проласка кабла електричне енергије ваздушним путем изнад њихових катастарских парцела је стварно-правног карактера - конституисање законске стварне службености на основу члана 51. Закона о основама својинско-правних односа, а не фактичка експропријација.

2. Висина ове одговарајуће накнаде одређује се на основу члана 53. став 3. Закона о основама својинско-правних односа.

3. На застарелост ове накнаде се примењује члан 371. ЗОО – општи рок застарелости потраживања.

Основни суд у Новом Пазару је доставио Врховном касационом суду захтев за решавање спорног правног питања везаног за правну природу накнаде због проласка кабла електричне енергије изнад катастарских парцела парничних странака, јер је пред тим судом у току више оваквих спорова, а којих има и пред другим основним судовима у Републици Србији, са подручја Апелационих судова у Крагујевцу и Београду. Реч је о споровима по тужбама физичких лица против истих тужених: ЈП „Електро mreжа Србије“ или „Електросрбија“ ДОО Краљево или против оба ова правна лица, по истом чињеничном и правном основу, а разлика је једино у погледу врсте земљишта које је пољопривредно или грађевинско.

У парницама поводом којих су постављена спорна правна питања, тужиоци су власници или корисници катастарских парцела изнад и преко којих ваздушним путем прелазе каблови електричне струје са далековода изграђених пре више година, за које су својевремено прибављене одговарајуће грађевинске и употребне дозволе од стране надлежних органа. Своје тужбене захтеве базирају на томе да је на њиховим катастарским парцелама, а изнад којих пролазе ови проводници, забрањена градња у смислу одредби Закона о енергетици и да им је услед тога вредност катастарских парцела умањена (јер се на њима не може изводити градња или доградња стамбеног објекта) а да они за то нису добили одговарајућу новчану накнаду, коју опредељују као накнаду штете због умањења тржишне вредности њихових катастарских парцела у одређеном процентуалном износу.

Суд је поставио као спорна правна питања, следећа питања:

1. да ли у овим споровима има места примени института тзв. непотпуне експропријације,
2. правна природа тражене накнаде: накнада за службеност или накнада штете,
3. питање застарелости ове накнаде, односно да ли се примењују рокови застарелости за накнаду штете из члана 376. или општи рок застарелости из члана 371. Закона о облигационим односима.

На седници Грађанског одељења је разматрана аргументација за решавање овог спорног правног питања, па је због значаја за судску праксу, Грађанско одељење Врховног касационог суда усвојило изражени правни став, са следећом аргументацијом:

1. Нема места примени института тзв. непотпуне експропријације из члана 5. став 1.¹ у вези члана 8. став 2. Закона о експропријацији („Сл. гласник РС“ број 53/95 од 28.12.1995. године, са изменама и допунама), а ни по одредбама ранијих Закона о експропријацији („Сл. гласник СРС“ број 40/84, са изменама и допунама и „Сл. гласник СРС“, број 47/77, са изменама и допунама) у ситуацији као што је конкретна, када у односу на катастарске парцеле изнад којих пролазе каблови електричне енергије ваздушним путем, није спроведен поступак експропријације на начин прописан одредбама Закона о експропријацији, односно када ове парцеле нису експроприсане, нити је својина на њима ограничена у поступку и на начин који је прописан одредбама овог закона.

Ове одредбе повезане са чланом 1. цитираног закона воде закључку да у случајевима када је ограничење права својине на непокретности извршено без спроведеног поступка експропријације, да се тада не примењују одредбе Закона о експропријацији, због чега нема места примени института тзв. непосредне експропријације у смислу чланова 5. став 1. и 8. став 2. цитираног закона.

2. Изградња и заштита енергетских објеката регулисана је одредбама Закона о енергетици („Сл. гласник РС“, број 145/14 од 29.12.2014. године) који је ступио на снагу 30.12.2014. године, а пре тога је важио Закон о енергетици („Сл. гласник РС“, број 57/11 и 80/11, са исправкама).

У поднаслову: заштита енергетских објеката, налазе се одредбе којима је регулисано коришћење, одржавање и измештање енергетских објеката и то у члановима 137. и 138. раније важећег закона, који су идентични члановима 216. и 217. важећег закона (осим што је у члану 217. важећег закона, додат став 3.).

Садржина члана 139. раније важећег Закона, којим је прописана забрана изградње електроенергетских објеката, нешто је измењена у члану 218. важећег Закона

¹ члан 1. непокретности се могу експроприсати или се својина на њима може ограничити, само уз правичну накнаду која не може бити нижа од тржишне цене непокретности, ако то захтева општи интерес утврђен на основу закона.

члан 5. став 1: експропријацијом може да се установи и службеност на непокретности или закуп на земљишту на одређено време (непотпуна експропријација).

члан 8. став 1: експропријација се може вршити за потребе федерације, републике, покрајине, града, општине, друштвених или државних фондова и јавних предузећа, ако законом није другачије одређено.

став 2: у поступку експропријације може да се установи службеност у корист грађана ако је то законом предвиђено, ради постављања водоводних цеви, електричних и телефонских каблова и слично.

о енергетици, тако што је у ставу 2, убачен појам - дефиниција „заштитног појаса“, па је прописано да се не могу градити објекти, изводити други радови нити засађивати дрвеће и друго растиње у заштитном појасу, испод, изнад или поред електроенергетских објеката, супротно закону, техничким и другим прописима. У ставу 3. овог члана су дефинисане димензије заштитног појаса за надземне електроенергетске водове, са обе стране вода од крајњег фазног проводника, у назначеној ширини везаној за јачину напонског нивоа, на који начин је само „појачана“ правна заштита електро-енергетских објеката кроз нову дефиницију заштитног појаса у конкретно одређеној ширини са обе стране вода, зависно од његове јачине, а испод, изнад и поред електро енергетског објеката.

Према томе, у новом Закону о енергетици, у односу на ранији закон који је такође прописивао забрану градње објеката, извођење радова и сађење дрвећа и засада, само је чланом 218. ставови 2. и 3. важећег Закона о енергетици (који је ступио на снагу 30.12.2014. године) конкретизован тзв. заштитни појас за надземни електроенергетски вод – кабл, у смислу датих димензија и дефиниције. Тиме се не мења суштина правне заштите енергетских објеката прописане цитираним одредбама раније важећег закона, којима међутим, није регулисан међусобни однос власника непокретности и енергетског субјекта у оваквој ситуацији изградње енергетског објекта, односно успостављања – конституисања законске стварне службености изградњом далековода и преласка каблова електричне енергије. Зато се на ту правну ситуацију примењују одредбе општег закона – одредбе Закона о основама својинско-правних односа.

Изградњом електро мреже (водови електричне струје) са дозволом надлежног органа је конституисана законска стварна службеност преласка водова преко земљишта у својини правног или физичког лица, на основу члана 51. Закона о основама својинско-правних односа² („Сл. лист СФРЈ“ број 6/80 и „Сл. лист СРЈ“ број 29/96).

Зато би одговор на правно питање о правној природи накнаде због проласка кабла електричне енергије ваздушним путем изнад катастарских парцела странака, био да је реч о накнади за конституисану стварну службеност на основу члана 51. цитираног закона.

Накнада за коришћење послужног добра могла је бити одређена одлуком надлежног органа на захтев власника послужног добра или уговором. Ова накнада (потраживање) има свој основ у стварном праву из члана 53. став 3. Закона о основама својинскоправних односа.

² члан 51: стварна службеност се заснива правним послом, одлуком државног органа и одржајем.

члан 53. став 1. одлуком суда или одлуком другог државног органа стварна службеност се установљава када власник повласног добра у целини или делимично не може да користи то добро без одговарајућег коришћења послужног добра, као и у другим случајевима одређеним законом.

став 3: на захтев власника послужног добра надлежни државни орган утврђује и одговарајућу накнаду, коју је власник повласног добра дужан да плати власнику послужног добра.

Према томе, када накнада није одређена на овај начин, власник послужног добра може захтевати да се у судском поступку одреди одговарајућа накнада.

3. Одредбама Закона о основама својинско-правних односа, а ни другим законом, није прописан посебан рок застарелости.

Због тога, право захтевати ову накнаду застарева у општем року од десет година из члана 371. Закона о облигационим односима (ЗОО)³ а рок застарелости почиње да тече од стављања у функцију електро мреже (одговарајуће мреже).

Према томе, **ОДГОВОРИ** на постављена спорна правна питања би били:

1. Нема места примени института непотпуне експропријације у смислу члана 5. став 1. у вези члана 8. став 1. Закона о експропријацији.
2. Правна природа ове накнаде је одговарајућа накнада из члана 53. став 3. Закона о основама својинскоправних односа.
3. Како питање застарелости потраживања накнаде зависи од њене правне природе а реч је о накнади из стварног права, то она застарева у општем року из члана 371. Закона о облигационим односима, а рок застарелости почиње да тече од стављања у функцију електро мреже (одговарајуће мреже).

(правни став усвојен на седници Грађанског одељења Врховног касационог суда одржаној 23.01.2017. године)

³ члан 371. ЗОО: „Потраживања застаревају за десет година, ако законом није одређен неки други рок застарелости“.